

Stijgt de warmtegraad aanmerkelijk, dan spreekt men van *heet*, dat dus veel sterker is dan *warm*.

Zwoel is afmattend, drukkend warm; het wordt alleen van de lucht gezegd.

Het is warm vandaag. Het is hier lekker warm. Vaste wastafels met warm en koud water.

Het is een hete dag geweest. Een hete zomer. Een heet vuur.

Een zwoele dag. Een zwoele lucht.

896. WEG, BAAN, STRAAT, PAD.

Ruimte, die tot verkeer of vervoer tussen twee plaatsen gebruikt wordt.

Weg duidt dit in het algemeen aan; het wordt ook in figuurlijke zin gebruikt om de manier aan te duiden waarop men iets bereikt of tracht te bereiken.

Baan is een aangelegde, vlakke weg, die dus geen hindernissen oplevert voor het verkeer.

Straat is een verharde, inzonderheid geplaveide weg van enige breedte, tussen de huizen in de steden of dorpen.

Pad is een smalle, niet geplaveide weg, alleen voor voetgangers geschikt.

De weg naar Antwerpen. Zo oud als de weg naar Rome. Die aan de weg timmert, lijdt veel aanstoot.

Hij is nacht en dag op de baan. Er heerst leven en beweging op de baan.

De zorg voor de instandhouding, bruikbaarheid, vrijheid en veiligheid der publieke wegen, bruggen, straten en andere plaatsen, tot gemene dienst van allen bestemd. (Gemeentewet.) Altijd ongedurig, ontevreden, altijd vliegende over de straten, van de ene zuster naar de andere. (COUPERUS)

Het smalle pad, naastheen de woudzoom. Even voorbij de molen hield het pad op.

897. WEIGEREN, AFSLAAN, AFWIJZEN, VAN DE HAND WIJZEN.

Verklaren, dat men aan een gedaan verzoek niet kan voldoen. *Weigeren* is het algemene begrip.

Afslaan is een aanbod of aanbod, dat ons gedaan wordt, stellig weigeren aan te nemen of zich te laten welgevalen.

Afwijzen is iets officieel weigeren en laat in het midden op welke wijze de weigering geschiedt.

Van de hand wijzen onderstelt meer een beleefde weigering.

Men heeft hem elke hulp geweigerd. Hij weigerde aan de uitnodiging gehoor te geven.

Maar al had hij mij een zodanige last gegeven, dan nog zou mijn ridderplicht mij hebben voorgeschreven die ronduit af te slaan. Zij heeft mijn aanbod afgeslagen.

Nu moet ik die voorslag volstrekt afwijzen. Hij wees haar verzoek met minzaamheid af. Zulke voorwaarden diende Karel met verontwaardiging af te wijzen.

Ik bad hem zijn geld daar uit te nemen, eer mijn ongeluk zichtbaar werd: hij wees het met ernst en verontwaardiging van de hand.

898. WEILAND, WEIDE, BEEMD.

Een met gras begroeide oppervlakte.

Weiland wordt gezegd, wanneer het gebruikt wordt voor de

veehoederij, in tegenstelling met bosland en andere soorten van land.

Weide is een afgeperkt stuk weiland.

Beemd is meer dichtertlijk.

Een weiland met een sloot er omheen.

In het noordelijk deel van Holland vindt het vee goede weiden; ook wordt er bijna de gehele grond tot weiland gebruikt. De koeien liepen rustig in de weide.

Grazige beemden.

899. WENSEN, BEGEREN, VERLANGEN, HAKEN, REIKHALZEN, SMACHTEN.

Gaarne in het bezit of genot van iets komen.

Wensen is het zwakst: men wil gaarne iets hebben, maar weet niet of de vervulling van die wens mogelijk is.

Begeren is sterker: het geeft te kennen, dat men vrij sterk streeft naar de verwezenlijking van hetgeen men zich voorstelt.

Verlangen drukt de bijgedachte uit, dat iets nog ver is en dus op dit ogenblik nog niet kan vervuld worden, maar men ziet begerig uit naar de verwezenlijking zijner wensen.

Haken drukt een zeer sterk verlangen uit om iets naar zich toe te halen.

Reikhalzen geeft dit nog sterker te kennen, het is een min of meer ongeduldig hevig verlangen — men rekt zich als het ware uit, om het eerder te kunnen bereiken.

Smachten is de sterkste uitdrukking: het is kwijnend of hunkerend verlangen.

Iedereen wenst een hoge ouderdom te bereiken. Hij wenste in zijn vaderland te sterven.

Die post had hij begeerd en gevraagd. Wij zagen twee kerken, waarin praalgraven en kosteren, die een fooi begeerden. Hij begeerde niet langer te leven.

Hij verlangt naar rust. De jongen verlangde naar de beloning, die men hem had toegezegd. Wat verlangt gij nog meer?

Hij haakt naar roem en eer. Niet naar verandering te haken, tevreden te zijn, is zijn leus geweest. Ik haak naar 't uur, dat mij zal van al 't wee bevrijden. (HELMERS)

Reikhalzend zag hij de bevrijding tegemoet. De schoolknepen reikhalzen naar de vakantie.

't Hart, dat smachtend uitziet naar geluk. Vrolijkheid zou het smachtende ziele hier niet vinden. Haar blik is smachtend, en aandoenlijk haar gemoed. (DE GENESTET)

900. WENSEN, HOPEN.

Wensen is het verlangen naar iets te kennen geven.

Hopen is een gunstige verwachting koesteren ten opzichte van iets dat men begeert of wenst.

Wensen rijk te zijn. Ik wens, dat hij steeds gelukkig mag zijn.

Zovelen hadden op een veilige terugkeer in het vaderland gehoopt. Ik hoop nog, dat hij herstellen zal. Hij hoopt op betere tijden.

901. WERPEN, GOOIEN, SMIJTEN.

Met kracht van zich slingeren.

Werpen behoort tot de beschaafde spreek- en schrijftaal. Het drukt enigszins de bijgedachte uit, dat de handeling met enig overleg en daardoor in een bepaalde richting geschiedt; het kan ook geschieden door middel van werktuigen.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

